
Redactioneel

Over weinig zaken bestaat zo'n brede consensus als over het belang van leren. Politici, arbeidsmarkt- en onderwijsexperts, HR-deskundigen, managementgoeroes, werkgevers en vakbonden zijn het voor een keer roerend eens: weloverwogen en volgehouden investeringen in competenties zijn cruciaal voor de slagkracht van onze economie. En dus onrechtstreeks ook voor onze toekomstige welvaart. Intussen zijn we bijna halfweg richting 2020, de horizon voor enkele belangrijke doelstellingen inzake levenslang en levensbreed leren. 'Bijna halfweg': dat is voldoende om achteruit te blikken, met nog genoeg ruimte om waar nodig van koers te veranderen. Bovendien biedt de zesde staatshervorming voor deze tussentijdse bijsturing een aantal handvaten. Hoog tijd dus voor een stevig themanummer van Over.Werk over 'opleidingsinspanningen en competentieversterking', met recent onderzoek, nieuw cijfermateriaal, visieteksten en beleidsreflecties.

In de eerste katern, *'Opleidingsdeelname en competentieontwikkeling onderzocht'*, laten we zes onderzoeksequipes aan het woord over recent afgeronde studies. We starten met een bijdrage van An De Coen en Daphné Valsamis. Zij onderzochten de mate waarin Vlaamse ondernemingen het (h)erkennen van competenties wenselijk en haalbaar achten. Voor het erkennen van competenties van eigen werknemers blijkt er weinig animo te bestaan. In een EVC-procedure voor werkzoekenden zien de meeste ondernemingen wel heil, omdat het de zoektocht naar geschikte kandidaten kan bevorderen. Voor de uitwerking van dit soort procedures bestaat er wel een grote vraag naar ondersteuning.

Vervolgens geven Eva Kyndt, Natalie Govaerts en Filip Dochy ons een nuttig overzicht van hun onderzoekswerk naar de leerintenties van kortgeschoolden. Deze groep kent een lagere leerintentie

dan hoger geschoolden, leert doorgaans niet uit plezier of eigen interesse, maar ziet wel het belang in van opleiding, zeker als die nauw aansluit bij de eigen job. De auteurs gaan na welke persoons-, job- en organisatiekenmerken samenhangen met de intentie tot deelname aan vorming.

Na hun toelichting vorig jaar over wat een persoonlijke ontwikkelingsplan (POP) inhoudt en hoe het kan uitgevoerd worden, buigen Katleen De Rick en Peter De Cuyper zich in dit nummer over de effectiviteit van deze plannen. Aan de hand van enkele casestudies onderzochten ze of POPs de beoogde effecten kunnen waarmaken. Er is ook aandacht voor de moderators: welke factoren bepalen mee de slaagkansen van een POP-traject? Er blijken grote verschillen te zijn tussen plannen die gericht zijn op organisatie-interne transitie en de bredere, 'externe' POPs.

In 2013 werd PIAAC gelanceerd, een internationaal vergelijkend onderzoek naar de geletterdheid, gecijferdheid en het probleemoplossend vermogen van volwassenen. Sarah Vansteenkiste analyseerde de data om een zicht te krijgen op de rol van opleiding in het versterken van competenties. Eerst brengt ze in kaart welke groepen werklozen en werkenden zwak en sterk scoren op deze drie basisvaardigheden. Vervolgens gaat ze na of het volgen van opleiding kan helpen om de vaardighedenkloof tussen sterkere en zwakkere profielen te verkleinen.

Joost Bollens duikt in de literatuur over opleidingstrajecten voor werklozen en bespreekt hoe de effectiviteit van deze opleidingen gemeten kan worden. Sinds de jaren 1990 woedt er een debat tussen voorstanders van experimentele en van niet-experimentele designs. Dit artikel presenteert voorbeelden van beide evaluatiemethoden en overloopt de voor- en nadelen. Hoewel er duidelijk nog veel

onderzoekswerk aan de winkel is, formuleert de auteur toch enkele voorzichtige conclusies over de effectiviteit van kort- en langdurige opleidingen voor werklozen.

Een laatste onderzoeksbijdrage, van Katleen De Rick en Peter De Cuyper, stelt de vraag of VDAB-opleidingen die werkzoekenden willen toeleiden naar een knelpuntheroep wel voldoende hefboomen bevatten om dit doel te bereiken. Het artikel rapporteert de resultaten van een enquête bij werkzoekenden die zes maanden na het volgen van de VDAB-opleiding nog niet aan het werk waren. Uit hun ervaringen wordt onder meer de les getrokken dat de opleidingen (nog) praktijkgericht moeten worden. De auteurs gaan ook dieper in op het belang van stages en de begeleiding van werkzoekenden.

In de tweede katern geven we een update van de voornaamste kerncijfers uit de *'Boordtabel opleidingsinspanningen'*, het instrument dat het Steunpunt WSE en het Departement WSE in 2009 lanceerden voor de monitoring van de 'PACT 2020'-doelstellingen inzake talentontwikkeling en strategisch competentiebeleid. Behalve nieuwe cijfers bieden de drie artikels in deze katern ook de nodige methodologische duiding bij de gehanteerde bronnen – geen overbodige luxe, want de verschillende databestanden leveren soms afwijkende resultaten op.

In het eerste boordtabelartikel gebruiken Faiza Djait en Raf Boey de Labour Force Survey om de deelname aan levenslang leren in Vlaanderen te toetsen aan het streefcijfer van 15% voor 2020. Het cijfer voor 2013 en de evolutie sinds 2010 doen twijfels rijzen over de haalbaarheid van de doelstelling. De auteurs staan ook stil bij de ongelijkheid in opleidingsdeelname naar scholingsniveau, leeftijd en arbeidsmarktstatuut. Op basis van de Adult Education Survey wordt nagegaan wat de voornaamste obstakels zijn voor deelname aan permanente vorming.

In een tweede bijdrage staat de voortgezette beroepsopleiding van werknemers centraal. De formele opleidingsparticipatie wordt gemonitord aan de hand van drie Europees geharmoniseerde surveys, die (helaas) sterk uiteenlopende resultaten opleveren en tevens aanleiding geven tot een verschillende situering van Vlaanderen en België in

Europa. Het artikel presenteert ook cijfers over financiële opleidingsinvesteringen en deelname aan niet-formele opleidingsvormen.

We ronden de boordtabel af met cijfers uit de sociale balans, een van de weinige bronnen die een opvolging toelaat van de vormingsinspanningen die de Belgische bedrijven jaarlijks leveren. Een koppeling met RSZ-gegevens maakte het mogelijk om de sociale balansgegevens ook sectoraal te analyseren én om ze te regionaliseren. Met deze 'WSE-raming' hebben we nu een instrument in handen om de opleidingsinspanningen ook op Vlaams niveau in kaart te brengen en op te volgen.

Om te achterhalen wat er leeft in het 'veld', schreven we zeven organisaties aan die een belangrijke rol spelen in het verstrekken, coördineren en financieren van arbeidsmarktgerichte opleidingen in Vlaanderen. "Wat ziet u als de voornaamste uitdagingen en prioriteiten op het vlak van arbeidsmarktgerichte opleidingen en competentiebeleid in Vlaanderen? En wat kan hierin de rol zijn van uw eigen organisatie?", was de vraag die we aan de deelnemers voorlegden. De antwoorden kan u lezen in de katern *'Visies van opleidingsaanbieders en sectoren op competentieversterking'*. We laten eerst SYNTRA en VDAB aan het woord, organisaties die sectoroverschrijdend werken en een flink aandeel van de professionele vorming in Vlaanderen voor hun rekening nemen. We peilden ook naar de visie van vijf sectorfondsen. Het was niet mogelijk om alle fondsen een forum te bieden, maar met IPV (voedingsindustrie), Constructiv (bouwnijverheid), Cevora (bedienden in allerlei sectoren), VFU (uitzendarbeid) en VIVO (social profit) geven we een stem aan een 'economiebreed' staal van sectorspelers.

'Opties voor een Vlaams competentiebeleid' is de afsluitende katern van dit themanummer. In een eerste bijdrage benadrukken Lieselotte Bommerez en Griet Smet (Departement WSE) het strategische belang van competentieversterking in functie van individuele loopbanen. In het kader van het Loopbaanakkoord, dat de Vlaamse overheid en de sociale partners in 2012 afsloten, werden al heel wat initiatieven opgestart. De auteurs denken na over wat er nog meer moet of kan gebeuren om te komen tot een voldragen competentiegericht loopbaanbeleid.

Pieter Van Sande geeft een overzicht van de verschillende initiatieven die het ESF-agentschap in zijn voorbije programmaperiode op touw heeft gezet om competenties van werkenden en werkzoekenden te versterken. Het agentschap subsidieert opleidingen en andere competentieversterkende initiatieven, maar investeert ook in de herkenning en erkenning van (elders en eerder) verworven competenties, onder andere via de ondersteuning van testcentra die ervaringsbewijzen kunnen afleveren.

De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) rondde onlangs een strategische verkenning af over stimuli voor het leren van volwassenen. De verkenning resulteerde onder meer in een platformtekst met krachtlijnen voor het beleid van de volgende tien jaar. Herman Baert en Christof Vanden Eynde distilleren voor Over.Werk uit deze tekst acht kernboodschappen met een bijzondere relevantie voor arbeidsmarktgerichte opleidingen en het leren in een werkcontext. Ze reflecteren onder meer over het nut van 'de wortel' (mensen via incentives en faciliteiten aanzetten tot vorming) en 'de stok' (een

vormingsplicht invoeren voor bepaalde groepen) – en over hoe we verplichting en autonomie zinvol kunnen integreren in het vormingsbeleid.

Luc Sels focust tot slot in een beschouwende bijdrage op de opleidingsincentives die rechtstreeks op werkenden gericht zijn. Hij bespreekt niet alleen mogelijke aanpassingen voor bestaande maatregelen, maar ontwikkelt ook alternatieve pistes om voor werkenden de nodige tijd en middelen te creëren om aan vorming te kunnen deelnemen. Daarnaast roept hij op tot een ruimer debat over hoe we de doelstellingen inzake loopbaanzekerheid en blijvende inzetbaarheid op een transparante en doelgerichte wijze kunnen realiseren. Zijn reflectietekst – en dit themanummer – eindigt met een pleidooi om kwalificatieveroudering als een sociaal risico te erkennen.

Veel lees- en leerplezier!

Het redactieteam